

FERNAND DE VARENNES

PRAVICE JEZIKOVNIH MANJŠIN Z VIDIKA
MEDNARODNEGA PRAVA

1. UVOD

Vprašanje jezika je v človeški družbi osnovnega pomena, saj je homo sapiens že po definiciji »jezikovna žival«. Jezik ima tudi osrednjo vlogo pri ekonomski uspešnosti, ker prevlada določenega jezika v neki državi prinaša prednosti pri pridobivanju in razdelitvi javnih dobrin posameznikom, ki bolje obvladajo uradni ali večinski jezik. Tisti, ki jim je materni jezik kak drug jezik, so pogosto v precej slabšem položaju.

Kljub temu pa je nemogoče, da bi bila neka država povsem nevtralna glede jezikovnih preferenc. Vsaka državna oblast mora za svoje poslovanje in komuniciranje s prebivalstvom uporabljati vsaj en jezik. Z izbiro uradnega, državnega oziroma prevladujočega jezika država hkrati daje prednost tistim posameznikom, ki ta uradni, državni oziroma prevladujoči jezik (ali jezike) bolje obvladajo.

Resničnost pa je v večini držav taka, da del prebivalstva, ki je ponavadi jezikovna manjšina, govori drugačen jezik od uradnega oziroma prevladujočega jezika, kar pogosto pomeni, da so posamezniki prikrajšani zaradi vladne izbire uradnega oziroma prevladujočega jezika (jezikov).

Hkrati pa mednarodne človekove pravice, posebej še nediskriminacija, temeljijo na priznanju pomena dostojanstva in vrednosti človeka. Te pravice temeljijo na strpnosti do medčloveških razlik, pa naj gre za jezik, religijo ali rod.

Temu bi lahko rekli osnovna premisa človekovih pravic v državah, ki temeljijo na demokratičnih načelih. Strpnost do razlik med ljudmi omogoča mirno sožitje ljudi različnega etničnega in jezikovnega izvora. To pa v praksi ne pomeni, da mora država sprejeti vsako manjšinsko zahtevo glede rabe jezika, ne glede na stroške in praktične težave, ki bi jih to utegnilo povzročiti.

Namen pričujočega prispevka je ugotoviti, kje in kako te človekove pravice lahko vplivajo na jezikovne prioritete in politiko v smislu pravice do nediskriminiranosti.

2. KONFLIKTI IN INTERESI ZNOTRAJ DRŽAV

Med različnimi interesi mora vselej vladati ravnotežje. Ne gre samo za neugodnosti ali obremenitve, ki jih določena jezikovna izbira pomeni za posameznika, ampak tudi za legitimne državne interese in zadeve, včasih povsem praktične narave, ko država poskuša zagotoviti poslovanje v manjšinskih jezikih, a jo pri tem lahko omejujeta pomanjkanje finančnih sredstev ali primernih kadrov.

To ravnovesje lahko in mora temeljiti na načelih strpnosti, sožitja in integracije. Integracija ne pomeni brisanja medčloveških razlik, ampak predvsem njihovo upoštevanje do te mere, ko je to v praksi še možno, tako da posamezniki lahko sodelujejo v življenju skupnosti, kateri pripadajo, kakor tudi v življenju širše državne skupnosti.

To iskanje ravnovesja med interesi lahko najdemo v dokumentih, ki pojasnjujejo obveznosti vlad. Taki dokumenti so na primer Deklaracija Združenih narodov o pravicah oseb, ki pripadajo nacionalni ali etničnim, verskim ali jezikovnim manjšinam, Priporočila glede jezikovnih pravic narodnih manjšin, sprejeta v Oslu, in Okvirna konvencija Sveta Evrope o pravicah narodnih manjšin. Vsi ti dokumenti so del procesa, ki naj bi prispeval k razumevanju in spoštovanju človekovih pravic, ki temeljijo na načelih strpnosti, sožitja in integracije. V tem duhu je treba razumeti pravice jezikovnih in drugih manjšin.

Ti dokumenti naj bi torej prinašali neposredno uveljavitev določenih pravic, kot na primer pravico do nediskriminiranosti na osnovi jezika, v mednarodnem pravu. Priporočila iz Osla med drugim obravnavajo pravico do dostopa do javnih služb ali do komuniciranja z državnimi organi, kadar je število pripadnikov manjšine »pomembno«. Če je število ljudi, ki uporabljajo manjšinski jezik, zanemarljivo, je popolnoma upravičeno, če vlada ne zagotovi dostopa do javnih služb oziroma komunikacije z državnimi organi v tem manjšinskem jeziku. Če pa je število govorcev manjšinskega jezika »pomembno«, bi bila nepripravljenost države zagotoviti dostop do javnih služb v njihovem jeziku neupravičena in torej diskriminatorna, ker bi jim na ta način odrekala ugodnosti – uporabo njihovega jezika v javnih službah - ki so jih drugi državljani deležni.

Nediskriminacija pa ne pomeni, da država ne more imeti uradnega ali prioritete jezika. Pravica do nediskriminacije, utemeljena na jeziku, pomeni, da je večja naklonjenost do uradnega jezika (jezikov) ali državnega jezika povsem legitimna, čeprav je v določenih situacijah uporaba drugega jezika nujno potrebna.

Ta in druge pravice pomenijo poskus, da bi dosegli pravo ravnovesje med različnimi interesi posameznikov, ki pripadajo manjšinam, in interesi države, ne pomenijo pa izgube suverenosti oziroma grožnje enotnosti. Nasprotno, pomagajo

se lahko izogibati napetostim in konfliktom, pogosto povezanim z jezikovnimi vprašanji.

Žal pa je slabost mnogih političnih sistemov, vključno z demokratičnimi, v tem, da so pravila, ki se nanašajo na jezike (in v manjši meri na religije), pogosto izoblikovana z namenom pridobiti politično podporo večinskega prebivalstva. Z drugimi besedami, demokratična vlada že po svoji naravi zastopa v svoji zakonodaji in dejanjih stališča in interese večine ali njenih predstavnikov, kakor tudi njihov jezik in religijo.

Na splošno se etnične napetosti, ki v nekaterih primerih pripeljejo do dejanskih konfliktov glede uporabe jezika, ne pojavljajo tam, kjer obstajajo jezikovni kompromisi in so jezikovne pravice priznane, ampak tam, kjer so se jih izogibali, jih zatirali ali kar prezrli. To velja za primere, ko večji delež prebivalstva države predstavlja jezikovna manjšina. Dežele z večjo verjetnostjo pojavljanja konfliktov so tiste, kjer se pripadniki etničnih manjšin počutijo diskriminirane, nepravilno obravnavane ali prikrajšane za pravice in možnosti, ki jih uživajo pripadniki večine.

Pričujoči prispevek se ukvarja z vprašanjem, kako lahko nekatere človekove pravice omejujejo manevrski prostor države pri vseh njenih dejavnostih. Ne gre samo za vprašanje, kako pripraviti državo k bolj fleksibilni manjšinski politiki. V nekaterih primerih je treba spoštovati vsaj minimalne standarde človekovih pravic, kar se odraža v dokumentih, kot so Deklaracija Združenih narodov o pravicah manjšin, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim ali jezikovnim manjšinam, Priporočilo glede jezikovnih pravic narodnih manjšin, sprejeto v Oslu, in Okvirna konvencija Sveta Evrope o pravicah narodnih manjšin. Večja kot je manjšina, večja stopnja pravic ji pripada. Pristop do jezikovne politike v večkulturnih in večetničnih družbah, ki bi upošteval človekove pravice, bi se lahko izkazal za nadvse primernege v mnogih različnih primerih, s tem, da bi zagotovil fleksibilno formulo, uporabno v vseh demokracijah, že uveljavljenih in nastajajočih.

To prinaša tudi smernice za lažje predvidevanje problematičnih področij, kjer so jezikovne napetosti bolj verjetne. Čeprav gre najbrž za poenostavljanje, je pri zgodnjem prepoznavanju svarilnih znamenj treba upoštevati naslednje dejavnike:

- demografski pomen manjšine in njeno geografsko koncentracijo; bližino in status matične države; geopolitični položaj; zgodovinske zamere jezikovne manjšine ali večine; grožnje obstoječemu jeziku ali pravici do avtonomije; dejavnike, ki poudarjajo omejitve skupnosti (vera, pisava); je manjšina »narodna« ali pa je posledica nedavnih migracij, in integracijo jezikovnih manjšin.

Mednarodni standardi človekovih pravic, ki vplivajo na jezikovno politiko, bi morali biti nevprašljivi v naslednjih primerih:

a) omejitve, ki izključujejo rabo določenega jezika v zasebnih zadevah (tisk, radijski ali televizijski programi, ki so v zasebnih rokah), so kršitev pravice do svobode izražanja.

b) prepoved privatno vodenih oziroma financiranih šol, ki uporabljajo manjšinski jezik, prepoved imen in priimkov v neuradnem jeziku in vsakršne omejitve rabe jezika pripadnikov manjšine so bodisi kršitev pravice do svobodnega izražanja in/ali člena 27 Mednarodne listine o političnih in državljskih pravicah, kot tudi ustreznih določil KEVS-a in drugih mednarodnih instrumentov.

c) Kadar je jezikovna skupnost dovolj številčna, bi morale biti državne službe dostopne na področjih, kjer pripadniki te skupnosti predstavljajo znaten del prebivalstva, četudi niso večina. Neizpolnjevanje tega pogoja pomeni kršitev pravice do enakopravnosti in nediskriminiranosti na osnovi jezika. To ne pomeni, da mora država vsak manjšinski jezik proglasiti za uraden, vendar pa obstaja neka minimalna raven uslug, ki se z naraščanjem števila manjšinskega prebivalstva povečuje in ki jo je potrebno zagotoviti v manjšinskem jeziku, če spoštujemo pravico do nediskriminiranosti.

Poudariti moramo, da zgoraj navedeno predstavlja minimalne standarde: država lahko vedno da svojim jezikovnim manjšinam mnogo več pravic, če se ji to zdi primerno ali potrebno v določenem primeru.

Kar zadeva jezikovno politiko države v katerihkoli vladnih službah, ima uporaba določenega jezika s strani državnih uradnikov zelo velik vpliv na možnosti zaposlovanja, saj to pomeni, da tisti, ki uradnega jezika ne obvladajo, ne bodo mogli dobiti državnih služb. V takih primerih se zdi najbolj uporaben tako imenovani pristop »premične lestvice«, ta vodi k razumnejši jezikovni politiki, ki ne diskriminira na osnovi jezika. Na splošno to pomeni bolj velikodušno politiko v primerih številčnih in geografsko koncentriranih jezikovnih manjšin in progresivno zmanjševanje pravic v jezikovnih zadevah skladno z zmanjševanjem števila pripadnikov manjšine.

2. MEDNARODNI STANDARDI ZA ZAŠČITO JEZIKOVNIH MANJŠIN

2.1 STANDARDI, KI SE NANAŠAJO NA ZASEBNO RABO MANJŠINSKEGA JEZIKA

Vedenje države, ki preprečuje ali nadzoruje rabo jezika narodne manjšine v zasebnih zadevah, je v nasprotju s številnimi pravicami, ki so v mednarodnem pravu že dobra uveljavljene in vedno bolj priznane v celi vrsti bilateralnih in multilateralnih sporazumov in drugih dokumentov. Na splošno rečeno so posku-

si države, da bi nadzorovala zasebno rabo jezika, bodisi v poslovnih dejavnostih, v tisku, zborovanjih in kulturnih dogodkih, itd., kršitev pravice do zasebnega in družinskega življenja, do svobodnega izražanja, nediskriminacije ali pravice pripadnikov jezikovne manjšine do uporabe lastnega jezika v komunikaciji z drugimi pripadniki njihove skupnosti.

2. 1. 1. Govoriti ali pisati v manjšinskem jeziku

Prepovedati družinskim članom uporabo manjšinskega jezika znotraj družine bi pomenilo kršitev pravice do zasebnega in družinskega življenja in hkrati kršitev svobode izražanja po členu 27 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah in bi bilo po vsej verjetnosti oblika diskriminacije.¹ Preprečevanje zasebne rabe manjšinskega jezika posameznikom bi bilo v nasprotju z večino zgoraj navedenih pravic, ki jih priznava mednarodno pravo.

Prepoved zasebne rabe manjšinskega jezika na javnih mestih (kot na primer prepovedovanje posameznikom, da bi se med seboj pogovarjali v svojem jeziku na ulici ali v parku) je tudi kršitev svobode do izražanja in člena 27 in kot taka diskriminatorna. Številne mednarodne pogodbe in drugi dokumenti, ki se ukvarjajo s človekovimi pravicami ali pravicami manjšin, imajo določilo, v katerem je ta pravica vsaj nakazana.

Poleg tega se zdi samoumevno, da država ne more prepovedovati posameznikom uporabe manjšinskega jezika v zasebnem dopisovanju in komuniciranju (kar velja tudi za zasebno poslovno korespondenco, telefon, elektronske medije, itd.). Tak poskus bi bil kršitev številnih pravic, ki so priznane kot mednarodni standardi, med njimi pravice do svobode izražanja, do zasebnega življenja, nediskriminiranosti in do rabe lastnega jezika v komuniciranju z drugimi pripadniki manjšine v smislu določil člena 27 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah.

Seveda so glede na naravo pravice oziroma svoboščine možne tudi razne omejitve. Nekatere omejitve svobode izražanja so na primer dovoljene v interesu javnega reda in miru. Vendar pa se v mednarodnem pravu nobena od možnih omejitev ne bi mogla nanašati na popolno prepoved zasebne rabe manjšinskega jezika v korespondenci ali komuniciranju.

* * *

¹ Glej Ballantyne, Davidson in McIntyre proti Kanadi, United Nations Human Rights Committee Communications Nos. 359/1989 in 385/1989, 31. March 1993 in Lovelace proti Kanadi, UNHRCC 24/1977, UN Document A/36/40

Številne pogodbe in drugi mednarodni dokumenti vsebujejo tudi neposredno referenco na to pravico.²

2. 1. 2 Imena in toponomija

Zasebna raba posameznikovega imena, kakor tudi topografskih imen je v mednarodnem pravu zaščiten.

Kar zadeva posameznikovo ime in priimek, je ta pravica priznana kot del pravice do zasebnega in družinskega življenja³. Verjetno je tudi del pravic etničnih in jezikovnih manjšin, zajetih v členu 27 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah, ki jih vsebujejo tudi številne mednarodne in regionalne pogodbe in drugi dokumenti, ki se ukvarjajo z manjšinami.⁴ Država posamezniku ne sme preprečevati imena ali priimka, ki ni v uradnem jeziku ali na seznamu predpisanih imen. Imena in priimki so za posameznika sredstvo identifikacije z njegovo družino ali skupnostjo in so kot taki neločljiv del zasebnega in družinskega življenja.

Ta pravica pa ne pomeni, da mora država tudi uradno registrirati ime ali priimek, ki sta posamezniku ljubša. V kolikor država ne preprečuje posameznikom, da bi zasebno uporabljali imena ali priimke po lastni želji, tega ne moremo imeti za kršitev zgoraj omenjenih pravic.⁵ Kljub temu pa bi tovrstno državno ravnanje lahko opredelili kot diskriminacijo, kot bomo kasneje tudi razložili.

Poleg tega se zdi, da država zasebne rabe topografskih imen v manjšinskem jeziku ne sme prepovedovati. To bi pomenilo kršenje pravice do svobode izražanja in najbrž tudi člena 27 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah. To pravico neposredno omenjajo številne pogodbe in drugi mednarodni ali regionalni dokumenti.⁶

Medtem ko država ne more prepovedati zasebne rabe topografskih ali krajevnih imen v jeziku narodne manjšine, pa to ne pomeni, da mora država uradno priznavati ali uporabljati ta imena in oznake, kar bomo podrobneje razložili v poglavju o uradni toponomiji.

* * *

2 Vključno s paragrafom 32.5 Dokumenta s Kopenhagenske konference o človeških dimenzijah in s členom 10 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin

3 Coeriel in Aurik proti Nizozemski, UNHRCC 453/1991, UN Doc. CCPR/C/52/D/453/1991 (1994); Burghartz proti Švici, Evropsko sodišče za človekove pravice, razsodba z 22. februarja 1994, 18 E.H.R.R. 101

4 Glej člen 11 Srednjeevropske iniciative za zaščito manjšinskih pravic in člen 11 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin

5 Glej Guillot proti Franciji, Evropsko sodišče za človekove pravice, 52/1995/558/644, razsodba s 24. oktobra 1996 in Stjerna proti Finski, razsodba s 25. novembra 1994, serija A štev. 299-B

6 Člen 14 Srednjeevropske iniciative za zaščito narodnih manjšin in člen 11 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin

2. 1. 3 Napisi v jeziku (in pisavi) narodne manjšine

Dokumenti, kakršna je Okvirna konvencija za zaščito narodnih manjšin, nedvoumno navajajo, da ima »vsak pripadnik narodne manjšine pravico do oznak, napisov in drugih obvestil (zasebnih, a javno vidnih) v svojem manjšinskem jeziku«. ⁷

Poleg teh posebnih zagotovil svoboda do izražanja pomeni tudi pravico do izražanja v svojem jeziku. Manjšine imajo torej pravico do uporabe svojega izbranega jezika v zasebnih dejavnostih »umetniško izrazne narave«. To vključuje tudi reklamne napise in plakate. ⁸ To določilo se nanaša na rabo jezika na zasebno postavljenih napisih, plakatih itd., ki so poslovne, kulturne ali celo politične narave.

Poudariti je treba, da pravica do rabe manjšinskega jezika državi ne preprečuje, da bi hkrati z manjšinskim jezikom zahtevala tudi določeno uporabo uradnega jezika, če pri tem izrecno ne preprečuje izvajanja te pravice v praksi. ⁹

Ker je jezik sestavni del pravice do svobode izražanja, je zasebna raba določene pisave, vključno s pisavo manjšinskega jezika (cirilica, grška pisava, latinica), zaščiten. Pisava je namreč sestavni del jezika. ¹⁰

2. 1. 4. Množični mediji, telekomunikacije in manjšinski jeziki

Pripadnikom manjšine ni mogoče prepovedovati zasebnega objavljanja v njihovem jeziku. Ta pravica je priznana v mnogih mednarodnih dokumentih. ¹¹

Poleg tega morajo imeti sredstva množičnega obveščanja in založništvo pravico do popolne svobode izražanja. Ta pravica je zajamčena tudi s členom 27 Mednarodne listine o državljskih in političnih pravicah in v drugih podobnih dokumentih.

Država ni dolžna zagotovljati finančne pomoči oziroma sredstev za publiciranje v manjšinskem jeziku. Če pa država že preskrbi finančno ali materialno pomoč založnikom, mora biti tovrstna pomoč pripadnikom manjšin razdeljena v skladu z pravico do enakosti in nediskriminiranosti.

* * *

⁷ Tako kot npr. člen 11 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin

⁸ Ballantyne, Davidson in McIntyre proti Kanadi, UNHRCC 359/1989 in 385/1989, 31. marec 1993

⁹ Glej Ballantyne, Davidson in McIntyre proti Kanadi, UNHRCC 359/1989 in 385/1989, 31. marec 1993

¹⁰ Glej de Varennes, Fernand (1996), *Language, Minorities and Human Rights*, Martinus Nijhoff, Haag, pogl. 4.6

¹¹ Vključno s členom 9 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin in členom 11 (2) Evropske listine za regionalne in manjšinske jezike

Na splošno rečeno država, ki preprečuje rabo določenega jezika v zasebnih radijskih in televizijskih programih, očitno krši pravico, priznana v mednarodnih pravnih in političnih dokumentih.¹² Takšna prepoved bi pomenila tudi kršitev pravice do svobode izražanja in obliko diskriminacije, bila pa bi tudi v nasprotju s členom 27 Mednarodne listine o državljskih in političnih pravicah in podobnimi dokumenti.

2. 1. 5 Zasebno izobraževanje in jeziki narodnih manjšin

Manjšinam je že dolgo priznana pravica do ustanavljanja in upravljanja lastnih izobraževalnih ustanov.¹³ Sem spada tudi pravica do rabe manjšinskega jezika kot učnega jezika v zasebnih šolah.

Ta pravica ni absolutna; država sme vseeno zahtevati, da se tudi učenci manjšinskih šol vsaj do določene mere naučijo uradnega jezika.¹⁴ Kar zadeva kakovost poučevanja, lahko države postavljajo tudi »ne-jezikovne« standarde. Medtem ko mora država uradno priznavati veljavnost izobrazbe, pridobljene na teh ustanovah (diplome, sprejemne izpite, itd.), dokler te ustrezajo standardom kakovosti izobraževanja, na splošno ni dolžna zagotavljati finančne ali druge podpore tem ustanovam. Če pa država zagotavlja finančno ali materialno pomoč zasebnim šolam, pa morajo manjšinske izobraževalne ustanove imeti pravico do takšne podpore, da nobena manjšina ni diskriminirana. Ta pravica je priznana v številnih pravnih in političnih dokumentih.¹⁵

2. 1. 6 Manjšinski jeziki in verske dejavnosti

Državna prepoved uporabe manjšinskega jezika v različnih verskih obredih bi bila v nasprotju s posebnimi določili mnogih mednarodnih dokumentov¹⁶, kot tudi s pravico do svobodnega izražanja. Poleg tega bi bila tudi oblika diskriminacije in bi bila v neskladju z mednarodnimi obveznostmi, vsebovanimi v členu 27

* * *

12 Člen 18 Srednjeevropske iniciative za zaščito manjšinskih pravic, člen 9 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin in člen 11 (3) Evropske listine za regionalne in manjšinske jezike

13 Glej npr. Svetovalno mnenje o manjšinskem šolstvu v Albaniji, (1935), Stalno mednarodno razsodišče, Scrija A/B, Stev. 64, 3, str. 17

14 Člen 17 Srednjeevropske iniciative za zaščito manjšinskih pravic, paragraf 34 Dokumenta s Kopenhagenske konference o človeških dimenzijah in člen 14 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin

15 Vključno s členom 16 Srednjeevropske iniciative za zaščito manjšinskih pravic, paragrafom 32.2 Dokumenta s Kopenhagenske konference o človeških dimenzijah in členom 13 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin

16 Glej člen 12 Srednjeevropske iniciative za zaščito manjšinskih pravic in paragraf 32.3 Dokumenta s Kopenhagenske konference o človeških dimenzijah

Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah in drugimi podobnimi dokumenti.

Podobno, v primerih, kadar je določen obred povezan z uradnim obredom, na primer pri poroki, država ne sme preprečevati uporabe manjšinskega jezika v zasebnem delu obreda. To bi namreč predstavljalo kršitev pravice do svobode izražanja in verjetno tudi pravice do zasebnega in družinskega življenja. Po vsej verjetnosti bi to tudi pomenilo odrekanje pravice posameznikov do uporabe njihovega jezika v komuniciranju s pripadniki njihove manjšinske skupnosti.

2. 1. 7 Uporaba manjšinskega jezika v zasebnih poslovnih zadevah

Kot pri drugih zasebnih dejavnostih, država posamezniku ne sme preprečevati rabe njegovega jezika v poslovnih dejavnostih. To pomeni, da mora biti zasebnikom dovoljena raba njihovega manjšinskega jezika v zasebnih poslovnih odnosih.¹⁷

Nedvomno bi zakonodaja in omejitve, ki bi izključevale rabo manjšinskega jezika med delodajalcem in njegovimi zaposlenimi, med zaposlenimi, med lastnikom in stranko, ali na reklamnih oglasih in plakatih, pomenile kršitev pravice do svobode izražanja.¹⁸

Vseeno pa lahko država z vso pravico zahteva, da je v nekaterih primerih v zasebnih poslovnih dejavnostih poleg manjšinskega jezika v rabi še drug jezik. Če država sprejme ukrepe, ki zahtevajo rabo uradnega jezika, a pri tem ne prepoveduje rabe manjšinskega jezika, sta lahko v uporabi oba jezika, ne da bi bila pri tem kršena pravica do svobode izražanja.¹⁹

Vendar pa bi bila v določenih primerih zahteva po rabi uradnega jezika hkrati z rabo manjšinskega jezika v zasebnih poslovnih dejavnostih neupravičena. Tako bi bila na primer zahteva, da bi vsi zaposleni v zasebnem podjetju tekoče obvladali uradni jezik, po vsej verjetnosti pretirana in kot taka diskriminatorna. Poleg tega bi bila zahteva po dvojezičnosti v majhnih podjetjih po vsej verjetnosti prej videti diskriminatorna kot v velikih. Taka zahteva pomeni za govorce manjšinskega jezika dodatno breme: da bi ji zadostili, morajo namreč zaposliti dodatne oziroma nove delavce, poleg tega pa morajo na svoje stroške prevajati poslovno dokumentacijo v oba jezika, itd.

* * *

17 Člen 13 Evropske listine za regionalne in manjšinske jezike

18 Human Rights in the Republic of Estonia. Raimo Pekkanen in Hans Danclius, posebna poročevalca (1991), v: Human Rights Law Journal, Vol. 13, No. 5-6, 236-256, str. 241, in Ballantyne, Davidson and McIntyre proti kanadi, UNHRC: 359/1989 in 385/1989, 31. marec 1993

19 Glej cap. 38

Pri večjih podjetjih zahteva po dvojezičnosti na delovnem mestu ni prehudo breme, pač pa je to lahko pri določenih manjših postopkih. V iskanju ravnovesja med državnim interesom po zaščiti in podpori uradnemu jeziku in med težavami, ki jih to povzroča posameznikom, bi bilo nerazumno in tudi diskriminatorno, če bi se te zahteve nanašale tudi na majhna zasebna podjetja.

2. 1. 8 Manjšinski jeziki in zasebne organizacije

Poskusi preprečevanja rabe manjšinskega jezika pri dejavnosti zasebnih skupin ali organizacij, kot so kulturna društva, manjšinska združenja, itd., bi pomenili kršenje pravice do svobode izražanja in bi bili oblika diskriminacije.

Vseeno pa država lahko zahteva, da zasebna skupina ali organizacija vodi računovodstvo in drugo poslovno dokumentacijo v uradnem jeziku, ne sme pa ji preprečevati te iste dokumentacije v lastnem jeziku. To ne bi bila le kršitev pravice do svobode izražanja, pač pa tudi oblika diskriminacije in v primeru jezikovne manjšine tudi kršitev člena 27 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah. Enako bi veljalo za poskuse, da država prepove rabo manjšinskega jezika pri sestankih in drugih dejavnostih zasebnih skupin ali organizacij.

Enako velja za prepovedi političnih strank ali združenj. Te niso del državne upravne strukture in jim torej ni mogoče preprečevati rabe njihovega manjšinskega jezika niti med volitvami. Njihove dejavnosti sodijo v zasebno sfero, čeprav so omejene z državno zakonodajo. Prepoved rabe manjšinskega jezika bi torej kršila pravico do svobode izražanja, člen 27 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah, in bi bila oblika diskriminacije.

2. 2. STANDARDI, KI SE NANAŠAJO NA JAVNO (DRŽAVNO) RABO MANJŠINSKEGA JEZIKA

Narašča pravna podpora mnenju, da morajo države v določenih okoliščinah poskrbeti za javne službe, ugodnosti in privilegije v manjšinskem jeziku, še posebej tam, kjer številčnost in geografska koncentracija govorcev manjšinskega jezika tako vedenje opravičujeta. Evropska Okvirna konvencija o pravicah narodnih manjšin in Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih določata, kako lahko državne oblasti te standarde uveljavljajo na določenih področjih. Poleg tega vedno večje število dokumentov vsebuje določbe v zvezi z obveznostmi držav do rabe manjšinskega jezika v določenih situacijah. To so na primer dokumenti Združenih narodov in Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi.

2. 2. 1 Raba jezika v državni upravi

Mnogi mednarodni dokumenti, ki se ukvarjajo z manjšinskimi pravicami, vsaj omenjajo tako imenovani koncept »premične lestvice« kot ustrezen odgovor na vprašanje rabe manjšinskega jezika v državni upravi. Tako na primer Srednjeevropska iniciativa za zaščito manjšinskih pravic (člen 13: »kadar na nekem področju število oseb doseže določeno stopnjo«), Okvirna konvencija za zaščito narodnih manjšin (člen 10: »na območjih, ki so tradicionalno naseljena s pripadniki manjšin ali pa so ti bolj številni, in če zahtevajo oziroma je njihova zahteva upravičena, si morata obe strani prizadevati, da, kolikor je le mogoče, zagotovita ...«) in Evropska listina za manjšinske ali regionalne jezike (člen 10: »v upravno administrativnih enotah, kjer število prebivalcev upravičuje spodaj navedene ukrepe in glede na položaj posameznega jezika«) vse priznavajo, da je glede uporabe manjšinskega jezika v državni upravi treba spoštovati zgoraj omenjeni princip »premične lestvice«.

Princip »premične lestvice« v bistvu pomeni, da mora državna uprava, kadar se na državni, regionalni ali lokalni ravni srečuje z dovolj velikim številom govorcev manjšinskega jezika, poskrbeti za ustrežno raven služb v tem jeziku.

Na primer, v okrajih, kjer prevladujejo govorcev manjšinskega jezika, morajo lokalne oblasti poskrbeti za to, da se raven služb v njihovem jeziku povečuje skladno z številom prebivalstva, ki ta jezik uporablja. Če bi na primer začeli na dnu tako imenovanega modela »premične lestvice« in se postopoma pomikali navzgor, bi to pomenilo:

1. skrb za dostopnost pogosto uporabljanih uradnih dokumentov in formularjev v neuradnem ali manjšinskem jeziku ali v dvojezični verziji;
2. pripravljenost oblasti, da sprejemajo ustne ali pisne vloge v neuradnem ali manjšinskem jeziku;
3. pripravljenost oblasti, da sprejemajo ustne ali pisne vloge v neuradnem ali manjšinskem jeziku in nanje odgovarjajo v istem jeziku;
4. zagotovitev zadostnega števila uradnikov v javnih službah, ki obvladajo neuradni ali manjšinski jezik;
5. možnost rabe neuradnega ali manjšinskega jezika kot internega ali vsakodnevnega delovnega jezika v državni upravi.

Neupoštevanje tega principa lahko upravičeno smatramo za obliko jezikovne diskriminacije. Posamezniki, ki uradnega jezika ne obvladajo v tolikšni meri kot tisti, ki jim je to materni jezik, bi bili v takih primerih v slabšem položaju. V dolo-

čenih situacijah, še posebej kadar določena uporaba jezika številčnejše manjšine za državne oblasti ne bi predstavljala posebne dodatne obremenitve, bi bila nepriljubljenost uporabljati ta jezik nerazumna in samovoljna, in glede na neugodne posledice tudi diskriminatorna.

2. 2. 2 Javno šolstvo in manjšinski jeziki

Vedno bolj se uveljavlja mnenje, da mora biti povsod, kjer je to primerno ali upravičeno, manjšinski jezik v rabi kot učni jezik v javnih šolah.²⁰

Na področjih, kjer je število učencev – pripadnikov manjšine – večje, bi bilo nerazumno in tudi diskriminatorno, če bi država prepovedala uporabo njihovega jezika v šolah. Z drugimi besedami, enakost in nediskriminacija v javnem šolstvu v določeni meri zahtevata uporabo manjšinskega jezika kot učnega jezika, saj bi bili sicer pripadniki manjšine, ki slabše obvladajo uradni državni jezik, v manj ugodnem položaju.

Seveda pa javno izobraževanje v manjšinskem jeziku ne sme izključevati pouka v uradnem jeziku. Pripadniki manjšine morajo imeti možnost, da se vsaj do določene stopnje naučijo uradnega jezika. Če ne bi bilo tako, bi prišlo do nastanka »jezikovnih getov« ali onemogočanja manjšin, kar zadeva izobraževanje in zaposlovanje. Taka politika bi bila diskriminatorna.

Kadar pa so pripadniki manjšine premalo številčni, da bi bilo mogoče uporabljati njihov jezik kot učni jezik v javnih šolah, morajo vsaj imeti možnost učenja svojega jezika.

2. 2. 3 Pravni sistem in postopki

Številni pravni in nepravni dokumenti priznavajo potrebo do določene stopnje rabe manjšinskega jezika v pravnem sistemu. Na primer, eno od podrobnejših določil, ki priporoča uporabo modela »premične lestvice« na tem področju, je člen 9 Evropske listine za manjšinske in regionalne jezike. Listina obravnava potrebo po večji rabi manjšinskega jezika v kriminalističnih, civilnih in administrativnih sodnih postopkih povsod tam, kjer »številčnost manjšinskega prebivalstva to opravičuje«. Nadalje tudi podrobno navaja, kako to načelo uveljaviti v praksi.

V sodnih postopkih in upravi uporabljeni jezik je lahko tudi od države dopuščena oblika zapostavljanja posameznikov, ki uradnega jezika ne obvladajo v enu-

* * *

²⁰ Na primer člen 4 Deklaracije o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam, člen 17 Srednjeevropske iniciative za zaščito manjšinskih pravic, člen 14 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin in člen 8 Evropske listine za regionalne in manjšinske jezike

ki meri kot govorce, ki jim je to materni jezik. V nekaterih primerih je lahko diskriminatorno, če sodniki in drugi uradniki ne poskrbijo za določeno stopnjo rabe manjšinskega jezika. Tudi tu se priporoča uporaba modela »premične lestvice«, ki upošteva možnost tovrstne diskriminacije in tudi finančne zmožnosti ter siceršnje pripravljenost države za ustrezno ukrepanje.

Večina dokumentov s področja človekovih pravic vsebuje tudi določilo o pravi do uporabe tolmača v določenih situacijah. Vsak obtoženec, tudi pripadniki manjšin, ima pravico do prevođa sodnih postopkov in dokumentov, če ne razume jezika, v katerem le-ti potekajo oziroma so napisani.²¹

Ta pravica ni povezana s »praktičnimi«²² okoliščinami, kot so število govorcev manjšinskega jezika ali njihova ozemeljska koncentracija v neki državi. Gre za absolutno pravico, ki je ni moč kratiti, če se izkaže, da obtoženi ne razume jezika sodnega postopka.

Splošno priznana je tudi pravica obtožencev do takojšnje obveščeniosti.²² To je »jezikovna«²³ pravica, ki velja za pripadnike manjšin in tudi vse druge posameznike. Državne oblasti morajo v takih primerih uporabljati manjšinski jezik, vendar samo takrat, kadar posameznik ne razume jezika, ki ga uporabljajo državni uradniki v sodnem postopku.

V primerih civilnih obredov, ki jih opravljajo državni uradniki kot predstavniki oblasti, lahko pripadniki manjšine uveljavljajo pravico do rabe njihovega jezika le, kadar so ozemeljsko strnjeno naseljeni in dovolj številčni, da bi bilo s strani države nerazumno ne ugoditi njihovi zahtevi. To načelo je zajeto tudi v modelu »premične lestvice«.²³ Sem spada tudi uveljavljanje pravice do nediskriminiranosti.

2. 2. 4 Uradna raba osebnih in krajevnih imen

Zaradi pravice do zasebnega in družinskega življenja pa državne oblasti niso dolžne uporabljati oziroma uradno priznavati imen in priimkov v manjšinskem jeziku. Kljub temu bi tako ravnanje lahko šteli za diskriminatorno, še zlasti, če država zanj nima nobenega utemeljenega razloga. Ker bi bili v tem primeru nekaterim posameznikom krateni pravice ali privilegiji, ki jih drugi uživajo (pravica do uradnega priznanja in rabe imena v lastnem jeziku), bi bilo tovrstno razlikovanje

* * *

21 Isop proti Avstriji, vloga 808/60, 5. Yearbook of the European Convention on Human Rights 108; Dominique Guesdon proti Franciji, UNHRCC 219/1986; Kamasinski proti Avstriji, rozsodba z 19. decembra 1989, Evropsko sodišče za človekove pravice

22 Brozicek proti Italiji (1989), Evropska konvencija o človekovih pravicah, serija A, štev. 167

23 Glej člen 13 Srednjeevropske iniciative za zaščito manjšinskih pravic, člen 11 Evropske listine za regionalne in manjšinske jezike in člen 10 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin

po jeziku nerazumno in torej diskriminatorno. Ta pravica je posebej omenjena v številnih mednarodnih dokumentih.²⁴

Kar zadeva uradno toponomijo, tako politični kot pravni mednarodni dokumenti priznavajo, da je »razumno«, če države sprejmejo uporabo manjšinskega jezika tam, kjer manjšine živijo strnjeno in so dovolj številčne. Lokalne in regionalne oblasti so dolžne uporabljati manjšinska imena mest, geografska imena in celo imena ulic ali cest skupaj s tistimi v uradnem jeziku.²⁵

2. 2. 5 Množični mediji in manjšinski jeziki

Tako kot v vseh drugih državnih službah in dejavnostih, se mora tudi na področju množičnih medijev država podrežati zahtevam nediskriminacije. Državne oblasti se morajo ravnati po modelu »premične lestvice«; če država nadzoruje, upravlja z ali financira medije, mora pri tem ravnati v skladu z načeli nediskriminacije, čas in sredstva pa razporežati v skladu z relativnim demografskim pomenom posameznih manjšin.

To načelo nediskriminacije, kot tudi določila in politične obveznosti, vsebovana v številnih dokumentih o človekovih pravicah, pomenijo priporočilo državnim oblastem, naj vodijo primerno in razumno politiko v skladu z modelom »premične lestvice«, ki naj temelji na številčnosti govorcev manjšinskega jezika, njihovi poselitvi in ozemeljski strnjivosti, itd.

Naslednji vprašanja, ki tudi zadevata manjšine, sta državno podeljevanje radijskih in televizijskih frekvenc zasebnim družbam in odločitve, povezane z licencami za oddajanje. Če država odkloni ali zelo otežuje pridobitev licenc ali frekvenc medijem, ki oddajajo v manjšinskem jeziku, je to lahko oblika diskriminacije.

Radijske in televizijske frekvence ne sodijo v zasebno sfero, kar pomeni, da država ni dolžna ugoditi vsem zahtevam narodnih manjšin po zasebnih frekvencah, četudi jih te vlagajo v skladu s členom 27 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah.

Vseeno pa je Evropsko sodišče za človekove pravice v postopku Informationverein Lentia in drugih proti Avstriji²⁶ razsodilo, da morajo državne oblasti pri uveljavljanju svoje pravice do razporejanja RTV frekvenc upoštevati obveznosti, ki izhajajo iz mednarodnih pravnih dokumentov. To torej pomeni, da mora drža-

* * *

²⁴ Med njimi tudi člen 11 Srednjeevropske iniciative za zaščito manjšinskih pravic in člen 11 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin

²⁵ Tudi člen 14 Srednjeevropske iniciative za zaščito manjšinskih pravic, člen 11 Okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin in člen 10 (2) (g) Evropske listine za regionalne in manjšinske jezike

²⁶ Primer 36/1992/381/455-459

va spoštovati pravico manjšine do možnosti komuniciranja med njenimi člani v lastnem jeziku preko tovrstnih medijev.

V državi, kjer oblasti dajejo prednost izključno večinskemu oziroma uradnemu jeziku, so jezikovne in kulturne potrebe govorcev manjšinskega jezika zapostavljene tako v kvalitativnem kot v kvantitativnem smislu. Takšna politika bi bila diskriminatorna in kot taka kršitev člena 27 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah, če manjšine v svojih RTV oddajah ne bi mogle uporabljati svojega jezika in bi se čutile po krivici izključene ali zapostavljene.

Kadar je število govorcev manjšinskega jezika na nekem področju precejšnje, bi bilo radijskim in televizijskim postajam nerazumno odklanjati dovoljenje za oddajanje v njihovem jeziku. To bi bila oblika diskriminacije, saj bi jim odrekala ugodnost oziroma prednost, ki so je drugi deležni, namreč spremljanje radijskih in televizijskih programov v lastnem jeziku.

2. 2. 5 Politična zastopanost, manjšinski jeziki in volilni procesi

Zakon ali kak drug državni ukrep, ki bi posamezniku preprečeval kandidaturu oziroma izvolitev na javno funkcijo zaradi neznanja uradnega jezika, bi pomenil nerazumno in zato diskriminatorno omejitev.

Glede na pomembnost svobodnega in demokratičnega volilnega postopka, dostopnega vsem državljanom, bi bila izključitev posameznikov – na primer pripadnikov manjšine – zaradi jezikovnih preferenc državnih oblasti izjemno resen ukrep, ki bi bil v večini situacij najverjetneje prepovedan kot oblika jezikovne diskriminacije.²⁷

Podobno bi odrekanje volilne pravice zaradi nezadostnega znanja uradnega ali drugega predpisanega jezika skoraj gotovo pomenilo kršitev jezikovne enakopravnosti in diskriminacijo, saj posameznike, ki obvladajo zgolj ali predvsem manjšinski jezik, zaradi jezikovnega razlikovanja izključuje iz sodelovanja na volitvah.²⁸

Poudariti je treba, da niti svoboda izražanja niti določila proti diskriminaciji, ki jih vsebuje Evropska konvencija, ne zagotavljajo pravice do rabe manjšinskega jezika v uradnih državnih dejavnostih, povezanih z volilnim procesom. Po ugotovi-

* * *

²⁷ Prejšnji poskusi, da bi narodne manjšine dosegle pravico do rabe lastnega jezika v volilnih postopkih, kot npr. Fryske Nasjonale Partij proti Nizozemski (1986) 45 Decisions and Reports 240, str. 243, pri čemer so se sklicevale na dolžnost države, da spoštuje njihovo svobodo izražanja, so bili tako na mednarodni kot na evropski ravni neuspešni, ker je volilni postopek del »javne« sfore in ne zasebna dejavnost

²⁸ Primer je t.i. Mathieu-Mohin in Clerfayt, (1987) Evropska konvencija o človekovih pravicah, serija A, šte. 113

tvah Evropskega sodišča za človekove pravice državne oblasti niso dolžne, da v primeru registracije neke politične stranke sprejmejo tak dokument.²⁹

Toda, kot sledi iz splošnega nediskriminatornega določila, ki ga vsebuje člen 26 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah, je tak način delovanja primer administrativne dejavnosti državnih oblasti. V primeru številčne oziroma geografsko strnjene manjšine bi bilo s strani državnih oblasti nerazumno, če ne bi vsaj do neke mere uporabljale manjšinskega jezika. To pomeni, da bi glede na model »premične lestvice«, ki določa »razumno« oziroma »primerno« ravnanje, državne oblasti morale uporabljati manjšinski jezik vsaj pri registraciji dokumentov in v nekaterih drugih elementih volilnega postopka, da bi se na ta način izognile diskriminaciji.

Podobna vprašanja se lahko pojavijo tudi v izvoljenem parlamentu, skupščini, zbornici ali občinski upravi, kjer so možne številne omejitve glede uradne rabe jezika. Celotno znotraj teh političnih ustanov obstajajo pravice, ki odločilno vplivajo na uveljavljanje jezikovnih preferenc s strani države. Tako bi bilo na primer v skladu s splošnimi protidiskriminacijskimi zagotovili, kakršen je člen 26 Mednarodne listine o državljanskih in političnih pravicah, izvoljenemu politiku prepovedati rabo manjšinskega jezika na zborovanjih ali sejah parlamenta, narodne skupščine ali drugih, tudi občinskih organov, lahko oblika diskriminacije.

Prepovedovati ali preprečevati rabo manjšinskega jezika na sejah občinskega sveta (bodisi s strani izvoljenega politika ali občinstva) bi bilo nerazumno, če znaten del prebivalstva te občine predstavljajo pripadniki manjšine. Glede na model »premične lestvice« bi bila oblika diskriminacije, če se oblasti ne bi odzvale na izključevanje oziroma zapostavljanje pripadnikov manjšine in ne bi dovolile rabe njihovega jezika, kjer je to možno in upravičeno. To pa ne pomeni, da je treba vsak manjšinski jezik upoštevati prav v vsaki situaciji. /30/ Pri odločanju o smiselnosti rabe manjšinskega jezika z vidika diskriminacije je treba upoštevati tudi stroške in težave, povezane s prevajanjem.

Zaradi pomembnosti političnih dejavnosti v demokratičnem okolju bi morale biti politične ustanove vsaj toliko fleksibilne, da bi omogočile rabo manjšinskega jezika in tako zagotovile učinkovito sodelovanje manjšine v javnih zadevah.³¹

* * *

29 Fryske Nasjonale Partij proti Nizozemski (1986) 45 Decisions and Reports 240 (Evropska komisija za človekove pravice), str. 243

30 V položaju, ko izvoljena politika nista mogla zasesti izvoljenih položajev, ker v parlamentu nista hotela prisesti v flamskem jeziku (primer Mathieu-Mohin in Clerfayt 1987, Evropska konvencija o človekovih pravicah, serija A, št. 113, str. 25), je Evropsko sodišče za človekove pravice sklenilo, da taka jezikovna zahteva države, ki zadeva načela, vsebovana v členu 3 Prvega protokola Konvencije za zaščito človekovih pravic in svoboščin, ne more veljati za nerazumno in tudi ne za diskriminatorno

31 Glej člen 10 (2) (e) & (f) Evropske listine za regionalne in manjšinske jezike in paragraf 35 Kopenhagenske konference o človeških dimenzijah

3. ZAKLJUČEK

Mar sonce ne sije enako za ves svet? Mar ne dihamo vsi istega zraka? Mar te ni sram, da dovoljuješ samo tri jezike in na ta način vse druge ljudi obsojaš na slepoto in gluhost? Povej mi, mar misliš, da je Bog brez moči in nezmožen poskrbeti za enakost med ljudmi, ali pa, da je zavisten in jim je ne privoščiti?

*Sveti Konstantin (Ciril)*³²

Zdi se, da so določila o človekovih pravicah v mednarodnem pravu dovolj utemeljena, da lahko odločilno vplivajo na razreševanje jezikovnih napetosti in legitimnih zahtev manjšin. Mednje sodijo osnovno načelo nediskriminacije z vidika jezika, priznavanje pravice, da pripadniki manjšin med seboj komunicirajo v lastnem jeziku in pravica do svobode izražanja. Kadar so te pravice pravilno uporabljane in razumljene, predstavljajo solidno in s tradicionalnimi demokratičnimi načeli združljivo osnovo za večjo stabilnost znotraj države in v vsej mednarodni skupnosti.

Nobena država nima neomejene pravice do omejevanja in pogojevanja jezika, ki ga uporabljajo državne oblasti ali posamezniki. Država na splošno ne sme preprečevati posameznikom rabe njihovega jezika v zasebnih zadevah. Čeprav povezovalna vrednost skupnega jezika nikakor ni zanemarljiva, je tudi pri rabi uradnega jezika potrebna določena stopnja prilagajanja in ravnovesja, še zlasti, če ima država veliko prebivalcev, ki jim uradni oziroma večinski jezik ni materni jezik. Ti se lahko v primerih, ko država daje prednost jeziku, ki ni njihov materni jezik, upravičeno počutijo diskriminirane, še posebej, če pri izbiri jezika niso upoštevani objektivni in racionalni kriteriji, ki morajo izhajati iz številčnosti in geografske strukture diskriminirane manjšine. Ekskluzivistična in ozko usmerjena jezikovna politika je namreč eden prvih pokazateljev potencialnih virov napetosti in konfliktov.

Čeprav ni nobene splošno veljavne formule, ki bi jo lahko uporabili v vsakršni situaciji, niti čarobnega recepta, kako oblikovati primerno vladno jezikovno politiko, pa bi bil prvi korak lahko že priznanje pomena primerne ravnovesja med zahtevami po državitvornosti in med realnostjo, ki se kaže v velikem številu posameznikov - govorcev neuradnega ali nedominantnega jezika - v mnogih državah. Problem »jezikovnih manjšin« ali »etnični« problem na splošno nastane, kadar so posamezniki podvrženi diskriminaciji, prikrajšani za svobodo izražanja in

***

rabo lastnega jezika, in ne morejo doseči primerne stopnje rabe svojega jezika s strani državnih oblasti v skladu z določili rastočega števila mednarodnih dokumentov.

SUMMARY

THE RIGHTS OF LINGUISTIC MINORITIES: AN INTERNATIONAL LAW APPROACH

The question of language is fundamental in human society. Language plays a central role in terms of economic opportunity and success, since the dominance of one language in a state will be advantageous in terms of access to and distribution of public resources to individuals who have greater fluency of the official or majority tongue.

Yet it is impossible for a state to be absolutely neutral in terms of linguistic preferences. There must be a balance between the different interests involved – between the disadvantages and burdens caused at individual level by linguistic choices and the legitimate state interests of a practical nature where a state tries to provide services in minority languages but may be restricted because of the lack of financial or human resources. The paper further on focusses on international standards for the protection of linguistic minorities.